

Милан Вучићевић

МИСИЈА ПЕСНИКА

1.

Припремајући уводни текст за рубрику „Песников избор” пребирао сам по хрпи часописа и књига, трагајући за примерцима „Повеље”, са жељом да *поново* прочитам неколико текстова Песника који су раније писали за ову рубрику. Неочекивано се, под мојим прстима, појавила књига штампана шездесетих година прошлог века, у издању крушевачке „Багдале”. Била је то књига Сен Џон Перса под називом *Мисија Песника*. Те две речи су, готово магновено, у мени изазвале осећања стида и страха. Књигу је превео Никола Трајковића, а *Мисија Песника* је назив говора који је Сен Џон Перс одржао приликом уручења Нобелове награде у Стокхолму 1960 године. Говор је штампан као уводни текст пре предговора и поеме *Анабаса*. Књигу сам, некада давно, прочитао, али се ничега у вези с њеним садржајем нисам сећао.

„Више од начина сазнавања, поезија је пре свега начин живота – и то интегралног живота. Песник је постојао и у пећинском човеку, он ће постојати и у човеку атомског доба, јер је он неодвојив део човека. Из поетске неопходности, спиритуалне неопходности створене су чак и саме религије и помоћу поетске лепоте, искра божанског живота за свагда је у људском белутку... Смелост човека под својим теретом вечности! Смелост човека под својим бременим човечности...”

И, заиста, како да после оваквих мисли не осетим непроцењиви интервал стида и страха од својих покушаја да пишем Поезију... Интервал, који ће, можда, у будућности, отворити неколико тренутака дубљег и чистијег сливања са матерњом мелодијом језика. А уметност читања засигурно увести у виши и слатоснији круг... Међутим, наредни део Песниковог текста довео ме је до болног чуђења: „Не бој се –

каже Историја скидајући своју насилничку маску, и својом уздигнутом руком она чини овај помирљиви гест азијског Божанства у највећем замаху своје рушилачке игре... Не бој се, и не сумњај, јер сумња је жалова, а страх робовски. Ослушкуј пре то ритмичко ударање које моја племенита рука, новаторка, утискује у велику човечанску реч у току све новог стварања...”

Као да се Човечанство претворило у старозаветног Јова а Историја преузела улогу Бога... „Према нуклеарној енергији, да ли ће песников глиненни жижак бити довољан за ту намеру? Да, ако човек не буде заборавио глину...”

2.

белушак, глина, разгледнице, војне карте

Расположење у мојој јединици се поправљало. Вест о покрету из касарне била је најобичнија гласина. Понегде се чуо и смех... мирније су гореле ватре испред неких шатора, у пољу, иза паркираних возила... Чују се, сада, и необично ратоборне изјаве – *ех, што нисмо кренули... да им покажемо...* Нешто касније, нас резервне официре, послали су у штаб да решавамо тактичке задатке. Обрадовао сам се томе. Неколико сати провешћу у топлом, повијен над топографским картама и пустити машти на вољу... Већина официра је после ручка слатко задремала или заспала за столом... Док црвеним фломастером уцртавам распоред минских поља на карти, нехотице пажљивије читам називе ката: *велико поље, дивље ливаде, сџаро лојзе, смоница, шрњаци, одаје, зимовник, њанин клик, бољмољнише, црни јелак, њалеж, гуја рудина...* Читам песму.

Тонем и ја у дремеж. Јављају се обриси новог текста... *Сџарни морски врш...* „*пољубаца колико је сада сунчевих одблесака на њучини...*” Да, тим речима сам као студент, завршио разгледницу баки која никада није путовала на море, а снопове светлости који пробијају тамне облаке и врхове покислог дрвећа називала је – трепке анђела...

Мој пријатељ, који дуго живи у Аустралији, захтевао је – пре интернета – да му не пишем писма већ разгледнице са сликама нашег града... Понекад, када остане сам у стану, поверио ми се, насумице би изабрао неку од њих, ставио (о н у) касету у лежиште, подесио слушалице и укључио касетофон... *Првих неколико секунди не чује се ништа. Поштом се све јасније издваја нечије дубоко мирно дисање, њиха зрика и шуморење лишћа...* *Заједно смо, неколико година пре одласка, снимили дисање његовог сина, који је сџавао у колицима испод бајремова на Бајдали, док се сџушћала леиња ноћ...*

3.

Песме у овом избору одабрао сам из следећих књига: *Дојламсавања* (2000), *Пајирићи, џлавеш* (2005), *Одломци о џозном* (2016) и *Одах и шум* (2019).

Нисам одолео искушењу, а да се не поиграм распоредом одабраних песама из наведених књига, желећи да текст који следи, можда, постане нова целина.

ЧИТАЧ

Читач седи у пространој топлој соби окренут застакљеном зиду. Светло је угашено... као да мозак (црвекасто-мрке стене... морска обала, облачни спарни летњи сутон, потом јасно види... како пузи кроз узане загушљиве подземне ходнике, заједно са неким другим телима... завесу надима јак ветар, он ослушкује светло прожимање шљунка, таласа и огромних простора... видик који се указује Орфеју после изласка из Хада) сам, одвојен од тела, плута у огромној провидној посуди. У собу продире светлост ледене зимске ноћи... дрвеће прекривено снегом (кроз полусан промичу неке искидане мисли, слике):

*џаласи,
мршава жена на хоџелској џераси исџија
још један виски, и њен муж – леј, џрејлануо
у уско џриџијеном оделу за јегрење
на дасци, њен сџакласџо сеџни џојлег
и њејове џлаве дубоке равнодушне очи,
вешар дува све јаче, жена џозива конобара
који јој џрилази са џодмукло – џубазно – џрезривим
изразом лица, још једно џиће, добро, одмах...*

*и нежни џисак морских ласџавица које се,
у суџон, џојављују над џолуџразном џлажом...*

УВАЛА

одлучих, да у ово глуво
доба ноћи, обиђем део острва изнад градића...
пут се пео у брда... поља би повремено обасјала
јака месечина, као и тамно топло камење урушене
црквице... светлуцају чемпреси... упијајући умирање
звезда њихова благо повијена огромност прожима
моје расплинуте сеновито усхићене мисли...

острвце у обасјаном сребрнастом мору подсећа
на леђно пераје кита

пола часа касније, враћајући се, скривен дубоком
сенком борова, опазих чудесни призор... човек
на штакама, мокар од пливања, гледа некуд далеко;
велики бледи фротирски пешкир лежао је на песку
иза њега; мене, случајног уљеза, на овој усамљеној
плажи, он онако повијен, без готово целе леве ноге,
снажних препланулих руку, наднесен над таласе,
подсећа на неког кажњеног митског хероја или
полубога... или сакатог фауна из чијих широких
груди одјекује чулни, тамни, тужни, звонки смех...
док тврда љескава стабљика фалуса пулсира
влажна од мора и звезда...

ПУЧИНА

... мошти... чемпреси... шум ум
о суштом: ипак дирну вас,
заиста вас дирну ти остаци
у стрмом крилу овог манастира...

та мрешкања зависности од откровења
која не горе... радозналост и шуштање
у топлој стеновито вртној милости
мртвих... нешто ведрији напуштам
њихово гробље... потом простор

и тачне туђине одблесака дуж обале...

још једно летње јутро без рукописа

(као давно запаљени метан на снимку –
пламен иза пламена, песак, светковина...)

ЛЕТЊИ ВИНОГРАДИ, БРДА

касније сам, на папирићу
записао: ведро небо без облачка буди јасну свест
о некој огромнијој крви која се неумољиво повлачи
у само срце невидљивости... виноград зарастао
у високу суву траву, налети снажног топлог ветра...
кроз спарушени густиш проблескују тамни гроздови
(поглед блуди прозирним дубинама видика, сенке
проплетене светлосним пукотинама у непрестаном
умилно хитром кретању по мојим рукама, лицу...)

на небу су гореле прве звезде када сам ушао у готово
празан аутобус (наравно, све време, навирала су
сећања на детињство... мирис топлог млека у ноћи,
крошње лебде изнад бледих поља, песма зрикаваца
гласно пулсира тврдом тамном земљом, сабласно
светлуцају сасушене ливаде, неподношљива спарина
(...потом, јасно видим К.-а, како после борбе
претреса једно непомично тело, претура по
цеповима, ранцу, скида чак и чизме и чарапе
са леша, али не налазећи ништа, неколико пута
бесно шутира мртваца, а затим повијен трчи ка
црвенкасто-зеленом зиду борове шуме...
дозивања, команде – негде, далеко, још увек
се чују потмули одједи топовске паљбе)...
погледах на сат. затим надланицом обрисах
зној са чела... поново се усредсредих на звук
мотора...

СИНОВИ

1.

Јутро. Мој четворогодишњи син Марко и ја
корачамо према обданишту... понегде се, на тамном
тротоару, љескају зелене и златне јабуке

залази сунце... раздрагани лутамо
ливадом... када загазимо у густу траву, око наших
ногу прхну уплашени скакавци: тамни, зелени, сиви

излазимо из воћњака...

Марко радосно крикну и убра јабуку. Потом снажно
загризе у црвенкасти плод... топлим тамом просину
влажно слатко светлуцање његових усана

2.

... ранојесења ноћ... приградске ледине... дизалице,
пусто градилиште... омамљена самотном шетњом
свест се слива са месечином...

враћам се кући... у Лекијевом зараслом дворишту,
и а к о с у м у с и н о в и т у, влада необична
тишина... пламен ватрице покрај оgrade весело
пуцкета, трепери и обасјава м и р н а утонула лица
(*моја разнежена машиџа љочиње да ради: дирљиви
древни љризор љасџира – оџац и два сина – љод
звезданим небом, обожено – уморно – ведро зуре
у ваџру*)... влати високе траве упијају јарке одсеве,
они ћуте загледани у хрпицу жара... један од синова
се тргну и упиљи у старца... глас му је био
промукао, суров... „ах, има да те закољем једног
дана... да знаш!“... старчић Леки је и даље мирно
пушио, загледан у слабе пламичке гласно уздахну...
други син погледа у мом правцу... убрзах корак...

3.

... плодови ударају о топлу ноћну земљу: слатко
добовање... цвокот у светлом прстену... у ствари,
могућа о д с у т н о с т Бога из бесконачних
простора, ужасава Паскала... помислих на расањено
искусно хуљење... на зрелину стрепње... на крушке
у трави... на допламсале бесове... на сањивост
и љуљашку... на свест која уме са празнином

4.

...плаво небо, златне крошње... бака, отац и ја
изађосмо у двориште... „синко, сама сам... дувари
ме једу”, изусти она: утонух у „мисли”, стидну
дубљу „одбрану” (*зелено рујни виноград у коме
гроздови додирују влажну земљу, сунце на заласку
обасјава огроман орах, дува блаи шобао већар,
ћелави дебелко бронзане лобање љожудно зури ...*

*ваздухом лебди прашина... као да Ум ћецајау
и пробрјају чесице вишњеї постања, чисти
нежни склад мривих и даха овдашње свећлости...
јаведри јокреї видљив у шрејерењу лиића,
кайиларима айсолућа, иїд...)*

5.

мисли о покланима

као
влага
на зиду

фреска-врт

плавозлатни улар тишине

мисли сличне капљицама крви
сред бесполних катакомби

крст нестаје у белој дубини
осног призора: светлост се грозничаво
лепи за њ е г о в о лице

непреболни руб целине

ПОЗНЕ ТЕМЕ

(фуга)

1. ЛАЗАР

мукло клатно...
невољно још једном зањихан
крз плаве омеклине постања,
бол недорастао чуду... док
васкрслим липти праплавет

допламсавајући дан

3. ЛЕТЊЕ ПОПОДНЕ: ДИРЕРОВИ ЈАХАЧИ

*... доколица, сан бесано одлуцао за муњама
йочела... йоводањ сйокоја їуша*

себе

сабласно

одани

свод

свейлосї

їалой

у ствари, пожелео сам да напишем песму
о Леди, посматрајући сиво белу бетонску
главу лабуда, на зарђалој жици испред
затворене месаре... зеленела се ту

и широка крошња, пажњу би прво упила
мрка клонулост грања, а потом се поглед
тихо сладосно будио озарен ситним
златастим плодовима... зурење се,
затим, устремило на челични лук
на коме се љескао врат оглодан до
угарене плавети سموждених пророка,
устрављености оних који то посматрају
из сна у сан...

4. МОТИВ ДВОЈНИКА

јесења башта. зелено сребро. усјактали мук
предела... руј и птице изнад далеких вагона
буде, добро познату, омаму увођења
у богозарно немо... израња месец: колико
росе у бледом пољу... он, изненада
почиње да говори о спаљивању својих
стихова. покушаћу, рече, да учиним оно што
су неки древни народи чинили са својим
мртвима, које су сахрањивали по мркломе
мраку, бојећи се, да се сунчеви зраци
не окаљају смрћу, да...

5. ПОЗНИ ЗОГРАФ

цртеж анђела благовести, густе жиласте
светлине угља,

пречисто
пренуће

нестаје изопачена исплажено блеснула хипноза
бесконачних уташених заумља... осећа, поново,
да је белина зида пред њим, један од рубова
небесника... а она ониска жена, несвесна
дивоте призора (плавет, ветар, капи) –
иако чини и чиниће његово језгро – и даље
је копала у сенци беле крошње... на њена
уморна месната леђа и главу лагано падају
латице... онако здепаста и врућа, захтеваће

беспожудно стрпљење његових потеза,
освитну тишину

преродиле
светлости

ХОДНИЦИ МУЗЕЈА

...лабудови, руине, ѿорџреѿ Пушкина...

светлосипна
тихост

благо
буктање
белих
облина
крила

... неочекивано – иза мене –
одјекну гласни девојачки смех... седеле
су на клупи поред зида... пожелех да им
видим лица али смех нагло утихну... док
сам постиђено и збуњено окретао главу
осетих алгасту хладноћу
око руку

... руине... топли камен пустих (насликаних)
зидина које – у неумољивом јарком ритму –
прекривају траве и жбуње, док се около
њишу и шуме дрвореди пуни летње светлости
... волим ту илузију о немоћи историје ...
тишинама и мирисима проплетену и оклопљену
лаж о преображају самртних крикова у шапат
зелених чемпреса... крклања у песму
попаца

... нага тела у светлуцавом плићаку, бели
кипови... логори, тамнице, ровови (дубоко
ужаснут последњим Пушкиновим данима прекинух
писање... у т о н у о, поигравам се остацима

стихова... реч д а х читам у супротном
смеру... х а д ... потом блесну чар повратног
читања речи с о ... о с: „ос сна... сенокруг...”

ах, покушавам да се навикнем – уморно, плашљиво –
на ту мешавину смрдљивих лагума

лахора

и преогромних
симетрија)

СУСЕДИ

...наше тамно двориште чија је трава
као побљувана после отапања снега... помолиле су се
и прве гране обвијене бехаром... повремено имам
утисак, уствари опрезно сањарим, како из тих
угљенисаних живаца (све чешће преплете грања
поредим са упаљеним нервима) исијава нека
благовесно горка дубина... повремено ми
и мој сусед, крупни пензионисани заваривач
који нам је дошао у посету буди осећање дирљиве
блискости, иако је већ после неколико размењених
реченица равнодушно подигао поглед ка прозору
и промрмљао: ево је опет *она* што живи сама са
мачкама... твоја колегиница... и, ја се присетих
поподнева када је та усамљена начитана жена
сва усплахирена улетела у наставничку зборницу
и зајапурено рекла следеће: ах, каква су то ова
данашња деца, почела сам да им говорим нешто
о Вирџинији Вулф када ме је неки клипан из
средњег реда замолио да оде, па знате већ где...
потом је неко рекао да не могу сада да га пустим
тамо, а зашто молићу лепо, питала сам искрено
зачуђена, па зато што сада не раде огласила се
задња клупа, врше попис... боже, колико су се
смејали, једва сам их смирила... само сам уздахнуо
и оборио поглед, осмехнут, изгубљен, зурећи
сетно у њене жилаве, дуге, готово мушке ноге
и фризуру која ме је неодољиво подсећала на

гнездо изложено јаком ветру, на литици, испод
које су се ломили модро рујно златни таласи
Атлантика...

КРАТКА ФУГА БР. 17

...ишак, иреслаб сам, закључујем
касније, да „ишем да бих себи судио”...

...

иахуље, из докуменшарца,
које ме већ чиишав минуи
не иодсећају на раскуиусане масе
уводних свешова...

неушаживе
недељивоси...

најдубље ошклоне
од одломака
заражених
аисолушом...
девичанских
имизања
кроз
снимљени
сне...

...

иосмаишрам како се неколико белих неумишних илоха замара
и сијаја у мени... нежне иашуљасише умеишке о осунчаним глацицама
које шрејере кроз надведра окна... скореле ресице којима (умишљам
да) знам са које сишране шреба ирићи... одакле зайочеши дисање
паркић
налик јату великих снежних
медуза из ког се(после неколико
дана, у потоњем тексту) зачуо
јасни шум белих искришта
која сипе...

*ка друґосѝи која нема укус
заумно одрживих сѝанишѝа,
ѝајрено ѝозне бесконачносѝи...
закривљене белине шљивика
о куваној ракији и смрѝи*

*монадама и анђелима
„неуѝаживе
недељивосѝи”...*

СВИТАЦ

... да, то заиста беше он, тихи
светлотворац у топлој тамноплавој ноћи
над Моравом... која се после овог неочекиваног
сусрета, у мени, претварала у тамно водено
огледало чијим благим безазленим таласима
наредних сати неће одолети ни оне најмоћније
и најпрозорљивије речи као што су страх,
дрхтање, очајање, смрт... дух над водама...
ког су утонуло пресецале мисли о малом
дирљиво светлом трбуху који се у свом
ритму палио и гасио... о крилцима, пљускању
риба, угинулим свињама у реци, удицама,
месечини... песку, обали, Хераклиту
који нешто мрмља и певуши док отире
зној са чела... још једном празном
слеменасто тихом шуштању
о паведрини...

ДОК ШУМЕ ЈАСЕНОВИ

*у ѝорѝи Лазарице снајрим о мојућем
зојрафу, његовим мислима...*

до неразделне светлости досегао
умилније
осребрих крошње у ноћи... навестих
црним тачкама зеница бдење којим

зри

све
светло
исходна
радост

сунцима расутим леденом тамом
чисто
собрање

бого
тихи
мед

ПОЗНИ ДИПТИХ

„ ...Сћарио је њолако али усамљивао се брзо...”

Миодраг Б. Пројић

1.

...ноћна ведрина о куцању
срца и кружењу крви
у огромној Хемингвејевој риби
која лагано израња из океана...
из дубина
омиљеног текста у очеву презаву
и огорчено (о)тужну повијеност
док ми са искреним дивљењем
поново указује на тај одломак...
када сам први пут подвлачио
ове редове, рече,
имао сам утисак као да подвлачим
светлост од које је све настало...
а сада... сада знам да сам ужасно
и омамно претеривао, па ипак...

те чеоне ентропије,
ти писци,

те магле описа
рибље кости
и сунце

о заанђелно црним једрима...

готово да му завидим на тој импровизацији,
осећању...

или су то најпознија тињања оне врсте
усамљених и умирућих којој и он припада...

сенке биљака у његовој соби,

потом, као да корачамо кроз заумни пепео
о светлости и соли

нашу потмулу загриженост...

2.

случајни ѿорѿреѿ

...онизак, широких рамена, ужагреног погледа... пре
две ноћи спасао је живот једном старцу који је скочио
у Мораву...

пецао сам доле, испод моста, причао ми је
наслоњен на наш дотрајали аутомобил... одједном,
зачуо се пљусак... потом сам видео како је *нешто*
изронило и нестало... нисам размишљао, бацио сам
штап на песак и запливао... али да знаш, да је дедица
покушао да ме одвуче доле, треснуо бих га по оној
ћелавој главици и пустио да се утопи... на срећу,
био је слаб, лак... спасилац се осмехнуо презриво,
сетно, лукаво...

*изнад оѿворене свеске ѿледам у неке заједничке
фоѿографије, ѿар њих ме, још увек, неумољиво
ѿодсећа на бледе ѿихе исѿражњене осипаке...
око којих је, ѿрерушен у сивкасѿа сеновиѿа
сѿасења зујао аѿсолуѿ...*

ПАСТОРАЛА

прецршавање ушехе

фазан у летњи сутон који нас је изненада прелетео

(и три
пензионера на клупи... подбуле водњикаве очи,
боре... ћуте као окамењени... *и само нас* обасјава
један широки коси златни зрак... чудесни контраст
влажне зеленкасте таме и снопа – тунела јарке
светлости наспрам букнутих дубина...)
силуета која је јасно оцртала тамни руј и злато
његовог перја... и позну топлу ваздушну руту
„о паведрини ”...

путању
која је, из нехајне игре, са светлосним шумом,
не жртвујући друга небеса, окрзнула ваздух
световима- пастирима и тихим магновењем
незалазних зрења...